

Työ- ja elinkeinoministeriölle

14.10.2024

Lausunto Suomen Teollisuussijoitus Oy:n (Tesi) sijoitusstrategiatyöryhmän raportista

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa todettiin, että ”valtion kotimaista pääomasijoitus- ja yritysrahoitustoimintaa tehostetaan yhdistämällä Business Finland Venture Capital Oy, Ilmastorahasto Oy ja Oppiva Invest Oy Suomen Teollisuussijoitus Oy:n omistukseen”. Muodostetun uuden sijoitusyhtiön pääomatilanne ja -tarve sekä yhtiötä koskeva lainsäädäntö arvioidaan kokonaisuutena, tavoitteena luoda selkeän tehtävän ja tavoitteen omaava tehokas työväline vauhdittamaan yritysten kasvua.

Keskeinen osa kokonaisuutta on tehdä omistajan päätös myös yhtiön sijoitusstrategiasta. Tästä syystä elinkeinoministeri Rydman asetti erillisen asiantuntijaryhmän laatimaan esityksen yhtiön uudeksi strategiaksi. Työryhmän raportti on nyt valmistunut. Suomen Yrittäjät haluaa uudistuksen yhteydessä kiinnittää huomioita seuraaviin asioihin.

1. Elinkeinoelämän kokonaisuus on otettava huomioon - teollisuus on vain osa koko elinkeinoelämän ekosysteemiä

TESI:lle on annettu Suomen hallitusohjelmassa nykyistä vahvempi teollisuuspoliittinen tehtävä, joka keskittyy talouden kasvuun, uudistumiseen ja investointien edistämiseen. Tavoitteena on, että yhdessä yksityisen sektorin sijoitusten kanssa innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja yritysten sekä viennin kasvu vauhdittuvat merkittävästi.

Teollisuus ei pärjää ilman palvelua ja teollisuus on itsestään palveluvaltaistunut. Teollisuus työllistää Suomessa arviolta 150 000 ihmistä, mutta suoraan teollisuuteen liittyvä palvelutoiminta sen päälle 60 000 ihmistä. Välillisesti teollisuuteen kietoutuneita työpaikkoja on lisäksi 270 000, joista palvelualan työpaikkoja 200 000. Siksi uuden TESI Oy:n teollisuuspoliittinen rooli on ymmärrettävä laajasti koko ekosysteemin tukemisena, eikä pelkkänä teollisuuspolitiikkana.

Tavoitteena on myös kilpailukyisten korkean arvonlisän toimialojen luominen. Korkean arvonlisän toimialat ovat yhä useammin palvelualoja. Miten tämä yhteensovitetaan siihen, että TESI:lle asetetaan erityisesti teollisuuspoliittinen tehtävä? TESI:n on tarve säilyä myös laaja-alaisemmin rahasto-sijoittajana eikä keskittyä vain teollisuuden ja suurempien yrityshankkeiden tukemiseen.

TESI:n tehtäväksi on asetettu myös innovaatioiden kaupallistaminen, skaa-laaminen ja viennin kasvattaminen. Samanaikaisesti muu julkinen rahoitus kaupallistamiseen ja vienninedistämiseen on tarkoin rajattu. Vaikka Suomessa on päätetty, että T&K rahoituksen osuus vuonna 2030 on 4 prosenttia bruttokansantuotteesta, tätä rahoitusta ei voida käyttää tuotteiden ja palvelujen kaupallistamiseen, mikä on suuri puute. Suomen suuri haaste on juuri tuotteiden ja palvelujen kaupallistamisessa maailmanmarkkinoille.

Business Finlandin ulkomaantoiminnot on vuoden 2025 alusta päätetty siirtää ulkoministeriön alaisuuteen. Myös tämä uudistus on saatava toimivaksi, jotta TESI:lle annetut tavoitteet saavutettaisiin.

2. Päittääkö valtio vai markkinat voittajat?

TESI aloittaa kokonaan uuden teollisuuspoliittisen tehtävän ja sijoituslinjan, joka tähtää mm. uusien teknologioiden, avaruus, puolustus- ja sotilaallista suorituskykyä lisäävien innovaatioiden sekä puhtaaseen siirtymään liittyviin mahdollisuuksien investointien ja viennin vauhdittamiseen teollisessa mitta-kaavassa. Uusia teollisuudenaloja toki kyetään luomaan, mutta julkisen sektorin päätöksentekijöillä on harvoin markkinoita suurempi kyky arvioida yritysten ja toimialojen kyvykkyyksiä ja hankkeiden yhteiskunnallista arvoa.

300 miljoonan euron lisäpääoman avulla varmistetaan yhtiön kyky edesauttaa suorilla sijoituksilla potentiaalisten teollisuuspoliittisten kärkihankkeiden toteutumista. Tähän liittyy oletus siitä, että julkisen sektorin päätöksentekijöillä olisi markkinoita suurempi kyky arvioida yritysten ja toimialojen kyvykkyyksiä ja hankkeiden yhteiskunnallista arvoa.

Tutkimukset osoittavat, että erilaiset poliittiset tuet kohdistuvat usein heikkomman tuottavuuden yrityksille, mikä hidastaa rakennemuutosta ja estää tehottomien yritysten poistumista markkinoilta. Suomen Yrittäjät uskovat enemmän markkinavetoiseen malliin kuin valtion päätöksentekoon voittavista toimialoista/yrityksistä.

TESI-konserniin siirtyvän BFVC:n harjoittama epäsymmetrinen valtiontukea sisältävä rahastosijoitustoiminta lopetetaan. Näyttää siltä, että yksityistä rahaa tehokkaasti investointeihin vivuttavasta tuotteesta luovutaan ja

siirrytään poliittisesti kohdennettuun rahoitukseen. Suomen Yrittäjät on eri mieltä epäsymmetrisen rahoituksen lopettamisesta.

TESI sijoittaa 1,8 miljardia euroa ja sen rinnalla markkinaan kanavoituu arviolta 12 miljardia euroa yksityistä kasvupääomaa vuosina 2025-2029. 6,7-kertainen vivutustavoite ei ole erityisen kunnianhimoinen.

Raportissa todetaan, että TESI:n sijoitusten rinnalla kanavoidaan mahdollisimman paljon yksityistä pääomaa markkinaan. Suomen Yrittäjät tukee linjausta. Uuden Teollisuussijoitus Oy:n perustamisen yhteydessä maan hallituksen on tärkeä saada suomalaiset innostumaan omistamisesta ja ennen kaikkea yritysten omistamisesta. Vain sillä tavalla saadaan riittävä määrä pääomia suomalaisten yritysten kasvuun. Suomalaiset pääomarahastot ovat liian pieniä kansainvälisessä vertailussa.

Ei ole yhdentekevää, kuka omistaa, mitä omistaa, miksi omistaa, miten omistaa ja milloin omistaa. Suomalaisissa yrityksissä tarvitaan kotimaisen omistuspohjan laajentamista ihan yhtä paljon kuin pääomia kasvuun. Nykyisin suomalaiset sijoittavat lähes neljä kertaa enemmän matalakorkoisille talletustileille ja asuntoihin kuin yritysten osakkeisiin.

Pääministerien Sipilä ja Marin hallitusten aikana kirjoitettiin kotimaisen omistamisen ohjelmaa. Nyt pääministeri Orpon hallituksen olisi tärkeä siirtää tavoitteista ja suunnitelmista tekoihin. Tarvitaan kotimaiseen omistamiseen tulevaa verojärjestelmää ja tekoja omistajanvaihdosten aktivointiin. Esimerkiksi osakesäästötiliä pitäisi voida käyttää myös rahastoihin, jotka sijoittavat pk-yrityksiin. Samoin on edesautettava suomalaisten instituutiomaalisten sijoittajien ja säätiöiden mahdollisuuksia sijoittaa listaamattomiin yrityksiin. Kokonaisuutena Suomeen tarvitaan myönteisempi ilmapiiri omistamiseen sekä omistamisen ja yrittämisen kautta vaurastumiseen.

3. Suurin kasvupotentiaali on pienemmissä yrityksissä

Positiivista on, että TESI vahvistaa VTT:n ja Business Finlandin panosten vaikuttavuutta tekemällä pääomasijoituksia startup- ja kasvuyrityksiin uusien kasvavien panoksin. Aikaisemmin TESI on sijoittanut keskimäärin 2,5–5 miljoonaa euroa yksittäisiin startup- ja kasvuyhtiöihin, mutta jatkossa sijoitukset vielä kehitysvaiheessa oleviin kasvuyrityksiin voivat olla 2,5-50 miljoonaa euroa ja Suomen teollisuuspoliittisiin sekä puolustuskyvykkyyttä lisääviin kärkihankkeisiin voidaan sijoittaa jopa 30-70 (tai poikkeuksellisesti jopa 100) miljoonaa euroa.

Suomen Yrittäjät on kuitenkin huolestunut ehdotuksesta, että TESI:n kaikki sijoitukset tähtäävät mittelstand -kokoluokan yritysjoukon tai tätä

suurempien yritysten kasvattamiseksi Suomessa. Teollisuuspolitiikan tavoitteena tämä voi toimia, mutta kasvun luomisen tavoitteena se ei ole ehkä toimivin. Erittäin tärkeäksi tekijäksi uuden Suomen Teollisuussijoitus Oy:n tuloksellisuuden kannalta muodostuu se, pystyykö se tukemaan kasvua yritysten kaikissa elinkaaren vaiheissa. Oleellista ei ole se, minkä kokoinen yritys on tällä hetkellä, vaan millainen on sen kasvupotentiaali.

Koko talouden ekosysteemi mikroyrityksistä suuriin yrityksiin vaikuttaa Suomen menestykseen. Suuret ja keskisuuret yritykset ovat joskus olleet pieniä ja jos ruohonjuuritason pk-yritysten innovaatiopolitiikka kutistetaan hyvin pieneksi, meillä on tulevaisuudessa entistä vähemmän suurempia yrityksiä. Tutkitusti myös radikaalit innovaatiot syntyvät usein pienissä yrityksissä. Siksi olisi iso virhe, jos julkinen valta kääntäisi niille selkänsä.

4. Restartup-yritysten huomioiminen TESI:n uudistuneessa strategiassa

Yksi nopeimmista tavoista lisätä kasvuyrityksiä ja turvata työpaikkoja maassamme on edistää erityisesti menestyvien pienyritysten yhdistymistä omistajanvaihdosten kautta. Tällä hetkellä jopa 15 000 yritystä etsii akuutisti uutta toimijaa. Suuri osa omistajanvaihdoksen tehneistä yrityksistä muuttuu kasvuyrityksiksi ja ne vähintäänkin säilyttävät työpaikkansa.

Yrityskaupat ja sukupolvenvaihdokset ovat kriittisiä hetkiä yritysten elinkaaren aikana, ja ne voivat vaikuttaa merkittävästi yrityksen jatkuvuuteen ja kasvuun. Yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten yhteydessä on tärkeää varmistaa, että restartup-yrityksillä on riittävä rahoitus jatkaakseen toimintaansa ilman keskeytyksiä.

Markkinoilta puuttuu pienyritysten omistajanvaihdoksiin oman pääoman ehtoista rahoitusta tarjoava toimija. Pienyritysten omistajanvaihdoksia estää rahoituksen saatavuus. Pankkirahoituksen saanti edellyttää jopa 50 % omarahoitusosuutta. Jatkajilla ei useinkaan ole pankeille riittävää varallisuutta eikä Finnveran tuotteet yksin ratkaise ongelmaa. Markkinapuutetta korjaamaan tarvitaan uusia rahoitusmahdollisuuksia ja pankkien rahoitusmahdollisuuksien turvaamista mm. välttämättä ylisääntelyä. Rahastosijoitustoiminnan uudistumisessa olisi tärkeä ottaa huomioon yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten oman pääoman tarve ja kohdistaa niihin palveluita.

Kunnioitavasti.

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari

Johtaja